

1) UUSIA ASUMISRATKAISUJA HÄMÄLÄISIIN KYLÄIDYLLEIHIN –esiselvitys 1.6.2021-31.05.2022

2) Hankkeen julkinen kuvaus

Koronavuosi on herättänyt suuren kiinnostuksen maaseutuasumista kohtaan. Nyt on maaseudun momentum vastata tähän kiinnostukseen ja kysyntään. Eri yhteyksissä on noussut ratkaisuksi uudenlaiset asumismuodot. Hämeessä on runsaasti viehättäviä kyliä, arvokkaita kulttuuriympäristöjä, idyllejä, joita maalle muuttajat hakevat. Uudenlaisten asumisratkaisujen toteuttamiseen kyläidylleissä liittyy useita isoja haasteita. **Selvityshankkeessa kartoitetaan kylien kiinnostus Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen maakunnissa, haastatellaan eri alojen asiantuntijoita sekä kootaan kumppanuuspöytä löytämään askelmerkit, kuinka haasteet voitetaan kiinnostuneista valittavilla pilottikyillä.** **Selvityshanke kokoaa kehittämishankkeen,** jonka avulla tullaan edistämään uusien asumisratkaisujen käynnistymistä ja toteuttamista hämäläisissä kylissä käytännön toimenpiteillä yhteistyökumppaneiden kanssa.

3) Hakija Hämeen Kylät ry

Hämeen Kylät ry on Kanta-Hämeen maakunnallinen kyläyhdistys, joka toimii kylien asiantuntija-apuna ja tukena sekä yhteistyönrakentajana. Hämeen Kylät ry pyrkii perustoimintansa lisäksi hankerahoituksella kehittämään paikallisyhteisöjen kanssa niiden kannalta keskeisiä teemoja, joista yhtenä ja nyt ajankohtaisena maaseutuasumisen edistäminen.

4) Hankkeen tarve ja tausta

Koronavuosi on herättänyt suuren kiinnostuksen maaseutuasumista kohtaan. Nyt on maaseudun momentum vastata tähän kiinnostukseen ja kysyntään. Hämeen edullinen sijainti on huomattu. Kiinteistövälittäjien kohteet menevät kaupaksi nopeasti. Hämeen Kylät ry toteutti *Hyvä elämä kylissä* -kyselyn helmikuussa 2021 ja Päijät-Hämeen kylät vastaavan kyselyn. Molemmissa maakunnissa vastaajat arvottivat *Kylille asumaan* -tavoitteen toiseksi tärkeimmäksi teemaksi.

Kenen asia on edistää maaseutuasumista? Entä kehittää uudenlaisia asumisratkaisuja kylille? Kunnissa ei valitettavasti ole tähän riittävästi resursseja, asiahan ei myöskään kuulu kunnan perustehtäviin. Kyläyhteisö tai yksittäinen maanomistaja ei oikein pysty toimimaan maaseutuasumisen edistämiseksi yksinään, puuttuu osaamista ja voimia. Asia ei varsinaisesti tällä hetkellä kuulu kenellekään.

Hämeessä on runsaasti vanhaa viehättää kyläasutusta. Sellaisia kyläidyllejä maalle muuttoa harkitsevat etsivät. Monet hämäläisistä kylistä ovatkin luokiteltu valtakunnallisesti /maakunnallisesti arvokkaiksi kulttuuriympäristöiksi tai maisema-alueiksi. Uudenlaisten asumisratkaisujen toteuttaminen kyläidylleissä on iso haaste mutta yhteistyössä ratkaistavissa.

Haasteita ja selvitettäviä kysymyksiä:

- Kyläyhteisön tahto uusiin asukkaisiin muutettava konkretiaksi hienovaraisesti.
- Kylien maanomistus on pääosin yksityistä. On löydettävä kiinnostavat ja kiinnostuneet pilottikohteet. Myös kylän yhdistys, kunta tai seurakunta voi omistaa maata. Myös maanvaihto voi olla kiinnostava mahdollisuus maanomistajalle.
- Rakennetut kulttuuriympäristöt, kyläkeskukset ovat Hämeessä usein viehättäviä kyläidyllejä. Miten niistä löytyy uusia koteja? Kyläidyllien täydennysrakentaminen ja erityisesti uudet asumisratkaisut edellyttävät todennäköisesti kaavoitusta tai vähintäänkin suunnittelutarveratkaisua. Niitä varten tarvitaan erityisselvityksiä, mitä nämä olisivat? Maankäyttö- ja rakennuslakiuudistus on parhaillaan valmistelussa, onko siihen liittyen mahdollista käynnistää kokeilua kevytkaavoituksesta?
- Tarvitaan rakentaja tai rakennuttaja. Paikalliset rakentamisen asiantuntijat ja yrittäjät, myös kyläaktiiveissa on näitä. Valmistalo- ja aluerakentamisen ratkaisut. Miten rahoitus järjestettäisiin?
- Tulevat asukkaat. Kuinka heitä tavoitetaan ja halutaanko saada sitoutumaan rakennusprojektiin jo suunnitteluvaiheessa? Miten ulkopuolelta tuleva pääsee tutustumaan kyläyhteisöön, ehkä muuttamaan vuokralle tai kokeilemaan kyläasumista lyhytaikaisesti. Kuntiin tulee kyselyjä esimerkiksi yhteisöasumista suunnittelevilta porukoilta.

Uudet asumisratkaisut hämäläisissä kylissä – mitä ne voivat olla? Kanta-Hämeen kyläkyselyn vastaajat nostivat esiin vuokra-asumisen, yhteisöasumisen, minitalot, rivitalot, etätyömökkit, ekokylät, hirsirunkojen kierrättämisen uudelle alueelle, johonkin harrastuksiin liittyvät yhteisöt, asumiskokeilut, senioriasumisen. Tyhjä talot ja vähään käyttöön muuttuneet kantatilojen pihapiirit erityisesti kyläkeskustoissa kaipaisivat lisää elämää. Voisiko aiemmin maatalous tai teollisuuskäytössä olleita rakennuksia muuttaa kodeiksi?

Kyläidylli on joillekin keskiajalta peräisin oleva kulttuuriympäristö ja tiivis kylänraitti. Toisille se voi tarkoittaa avaraa omaa rauhaa ja mahdollisuutta pitää eläimiä.

Kumppanuuspöytä on osallisuustyökalu, jossa oikeat ihmiset eri tahoilta kokoontuvat ratkaisemaan ongelmaa tai kehittämään haluttua asiaa. Ratkaisuja etsitään yhteiselle tavoitteelle tasavertaisina eri näkökulmia punnitien ja asiatietoihin perehtyen. Parhaimmillaan kumppanuuspöydän osallistujat taustatahoineen lähtevät toimimaan kumppanuuspöydän tavoitteen eteen yhdessä sovittujen steppien mukaisesti.

Kuntaliiton opas kumppanuuspöydästä

<https://www.kuntaliitto.fi/julkaisut/2018/1963-kumppanuuspoydan-rakennusopas>

Omalta kylältä Hämeessä -hankkeen loppujulkaisussa on esitelty kaksi pilottia ja mallin kuvaus s.6-7

<https://issuu.com/hameenkylat/docs/toimintamallit>

5) Hankkeen tavoitteet

Selvityshankkeen päätavoite on koota kehittämishanke, jossa päästään edistämään käytännön toimenpiteillä uusien asumisratkaisujen toteuttamista pilottikylillä yhteistyökumppaneiden kanssa. Kumppanuuspöytätyöskentely voi synnyttää myös kylien omia pienempiä hankkeita. Parhaimmillaan työskentely innostaa toimijoita muuttamaan omia toimintojaan ja työkalujaan pysyvästi kyliin rakentamisen edistämiseksi.

Hanke pyrkii myös seuraaviin tavoitteisiin. joiden seuraamiseksi toteutetaan kyselyt hankkeen alkuvaiheessa sekä lopuksi.

- Uutta yhteistyötä syntyy kyläyhteisöjen, kunnan, yritysten ja asiantuntijaorganisaatioiden sekä mahdollisten muuttajien myötä.
- Osallisuus- ja vaikuttamismahdollisuudet sekä toimijoiden osaamien paranevat verkostotyöskentelyn myötä.
- Asenteet maaseutuasumisen ja uusien asumisratkaisujen osalta muuttuvat suopeammiksi.
- Kylien ja maanomistajien, kuntien kiinnostus aiheeseen herää.
- Hämeen maaseudun kiinnostavuus ja näkyvyys maaseutuasumisen kannalta paranevat.

6) Hankkeen toimenpiteet

Hankkeen avulla kootaan yhteistyökuvio (tai kuvioita) uusien asumisratkaisujen käynnistämiseksi vähintään neljällä pilottikylällä Hämeessä. Hämeen Kylät ja Päijät-Hämeen kylät avaavat kylien kiinnostuksen kartoittamiseksi kohdehaun.

Toimenpiteet:

- 1) Avoin haku kylille ja infotilaisuus.
- 2) Asiantuntijahaastattelut, heitä pyydetään myös mukaan kumppanuuspöytäan.
- 3) Asiantuntijanyrkin kokoaminen hankevetäjän tueksi
- 4) Kohdekylien valinta asiantuntijanyrkin kanssa
- 5) Visiointikeskustelut kohdekylien kanssa
- 6) Kumppanuuspöydän kokoaminen eri toimijoista uusien asumisratkaisujen löytämiseksi kylissä, mukaan asiantuntijat sekä pilottikyliä ja -kuntien edustajat
- 7) Kyläkohteiden tarkentaminen
- 8) Yhteistyöhankkeen /-hankkeiden rakentaminen ja siihen eri toimijoiden roolien ja toimenpiteiden määrittely
- 9) Avoin viestintä, markkinointitoimia ja somenäkyvyyttä koko ajan

Kumppanuuspöytätyöskentely sisältää seuraavat vaiheet:

- Pöydän osallistujat kootaan käyttäen apuna sidosryhmäanalyysiä
- Täsmennetään yhteinen tavoite
- Kerätään ideoita ja näkökulmia esteiden voittamiseksi
- Muotoillaan askelmerkit, tarkennetaan toimenpiteet ja toimijoiden roolit
- Sovitaan yhteistyöhankkeen hakijasta ja hakemisesta.

Hankkeen yhteistyötahot

Päijät-Hämeen kylät (Päijänne-Leader ry) auttaa tavoittamaan kiinnostuneet kyläyhteisöt Päijät-Hämeen alueelta.

Hankkeen asiantuntijanyrkkiin (hankevetäjä + maksimissaan 5) pyydetään mukaan maankäytön ja rakentamisen asiantuntijoita sekä Päijät-Hämeestä kyläverkoston edustaja. Kumppanuuspöytäan pyydetään mukaan monipuolisesti toimijoita eri organisaatioista sekä valittavista kohdekylistä.

Muita mahdollisia yhteistyötahoja

Hämeen ELY maankäyttöasiantuntijat, kuntien tekninen puoli, Hämeen liitto ja Päijät-Hämeen liitto, LAB-ammattikorkeakoulu, Aalto yliopisto tai Tampereen yliopisto arkkitehtilaitokset, Hämeen ammattikorkeakoulu, Ympäristöministeriö, ProAgria Etelä-Suomi maisema-asiantuntijat, MTK Häme, suunnittelu- ja rakennuspuolen yritykset.

Kestävän kehityksen huomioiminen

Maallemuutosta kiinnostuneet näkevät usein maaseudun mahdollistavan kestävämmän elämäntavan. Tässä selvityshankkeessa pyritään jo oletuksena edistämään ratkaisuja, jotka ovat kestäviä ja ilmastoystävällisiä. Ne ovat kriteerinä valittaessa kohdekyliä ja muotoiltaessa uusia asumisratkaisuja.

KUSTANNUSARVIO

Hämeen ELY-keskus on myöntänyt selvityshankkeelle 25 000 euron rahoituksen maaseutuohjelmasta.

Euroopan maaseudun
kehittämisen maatalousrahasto:
Eurooppa investoi maaseutualueisiin